

18
No. 1117.
8/
OBSERVATIONES IVRIS CONTROVERSI

Q V A S

P R A E S I D E

11190 4a
D. ERNESTO GODOFR. CHRISTIANO
K L V G E L I O

DIG. VETER. P. P. O. CVR. PROV. ELECT. CONSIST.
ECCLES. SCAB. ET ORD. ICTOR. VITEB. ITEM IV-
DICII PROVINC. IN LVSAT. INFER. MARCH.
ASSESSORE.

DIE XXIX. DECEMBR. A. C. R. MDCCLXXXX.

H. L. Q. C.

D E F E N S V R V S E S T

A V C T O R

FRIDERICVS SALOMO WEISS

GROSSENHEINA MISN.

VITEBERGAE,
LITTERIS TZSCHIEDRICHII.

RESERVATIONEN IHRER CONTROVERSIA

1743

PARISSE

D. ERNESTO GODOFR. CHRISTIANO

K. H. V. O. B. I. O.

UND VETER. P. O. DER THEOLOG. FACULT. KONIGL. UNIVERSITÄT WÜRZBURG
DICH BEWILLET IM ERSTEN MARCH

VIN. K. H. V. O. B. I. O. G. M. H. N. O. C. H. S. T. A. N. N. I. S. S. I. M. O.

1743

RESERVATIONEN

PARISSE

FRIEDRICH'S SALONG WISSE

VITRIFICAT

1743

V I R O
PERILLVSTRI ATQVE GENEROSISSIMO
D O M I N O
CASPARO GVILIELMO
A BERLEPSCH

SERENISSIMI ELECTORIS SAXONIAE A CVBICVLIS, VT ET IN
CIRCVLO THVRINGICO PROFECTIONVM MILITARIVM COM-
MISSARIO NEC NON SERENISSIMI HASSIAE LANDGRAVII CA-
MERARIO HEREDITARIO, DYNASTAE IN SCKASSA, HEN-
NIGSLEBEN, LISLAV, ET NAVNDORFF ETC.

MAECENATI SVO OPTIMO MAXIMO
HOC QVALECVNQVE SPECIMEN IN VENERATIONIS SVAE
TESTIMONIVM SACRATVM

DEVOTISSIMO ATQVE OBSTRICTISSIMO
FRIDERICO SALOMONE WEISSIO.

V I R O

PERILLVSTRI AVTOE GENEROSISSIMO

D O M I N O

CASPARO GUILIELMO
A B E R L E P S C H

SENEGALIS ELECTORIS SAKONIAE A CERCVIS, VT ET IN
CIRCVS THIRINGICO PROPECTIVAM MILITARIAM COM
MISARIO NRO NOM SENEGALIS HASSAE LANDGRAVI CA
MILITARIO HEREDITARIO, DUX TERRAE IN SAKSIA, NRO
KNOLEBEN LIEBAM ET SAVIDORRE ETC.

MAECENATI SVO OPTIMO-MAXIMO

NOTO QUAE ALIQUOTVE SPECIMEN IN VENTATIONIBUS SVAE
TESTIMONIA, SACRATAM

SENEGALIS AVTOE GNEROSISSIMO

FIDELICO SALOMONE WERSIO

Observatio I.

De vocabulo Bande und Rotte quaedam.

In rescripto d. d. 27. April. 1762. quod exhibet ex-
imius Lipsiensis Ictus, Püttmannus, in element.
jur. crim. §. 485. fancitum legimus: Dafs bey Einbrü-
chen und Raubereyen, welche von Banden oder Rot-
ten, mit Ausübung vieler Gewalt durch peinigen, schla-
gen, verwunden, und dergleichen begangen worden,
auf die Strafe des Rades – erkannt werden soll. Verbo
Rotte autem scribit Ictiff. Püttmannus tres minimum ho-
mines, iique haud fures simplices, sed raptores et grassa-
tores significantur. Ratio hujus adfert sine dubio est,
quia per verba Banden oder Rotten collegium intelli-
gendum est, et tres collegium facere discimus ex l. 85.
D. de V. S. Neque enim in hac lege distinguitur inter

collegium licitum et illicitum. Atque societatem maiorum hominum, qui illicitum finem intendunt, collegii nomine venire, nos docet Tit. C. de collegiis et corpor. Quid autem erit sentiendum, si quis, in rapina committenda, usus sit ope filii et vxoris. Eritne is cum sociis secundum verba illius rescripti puniendus, si torquendo, verberando, vulnerando, rapinam commiserit? Equidem filium, objicietur forsitan, jussu patris potius, quam sponte rapinam commisisse, eique ideo poenam ordinariam non imminere. Sed sane vana erit excusatio, quoniam patria potestas eo se non extendit, ut pater liberis delictum mandare queat. Neque tamen negaverim, filium tunc inprimis, si pubertatem nondum adeptus, ex arbitrio judicis, habita rerum, quae circumstant, ratione, v. g. si solum arma tulerit, vel ex praecepto patris per fenestram intraverit, mitius puniri posse. At imperfectum putaret quis illicitum collegium, quando pater, dum rapinam exercet, ope filii impuberis utatur. Etenim sub vocabulo Bande oder Rotte prout hanc Püttmannianam sententiam supra laudavi, haud fures simplices, sed raptores intelligendi et grassatores, vix autem videtur filius adhuc impubes raptor et grassator esse posse, praesertim, quoniam vires ipsi

ipsi adhuc deficiant, raptoris personam agendi. Verum
 tamen non video, cur pater in casu proposito mitius
 puniendus, quin eum puto potius graviori poena, si
 leges permitterent, esse coercendum, dum institutione
 sua filium ab ineunte aetate statim delicta atrocissima per-
 petrare docet, et reipublicae non bonum civem, sed
 raptorem educat. Iam quid de vxore, cujus opera ma-
 ritus in rapina committenda vitur, justum sit, videam.
 Nullum dubium est, quin mulier quoque membrum colle-
 gii esse possit, puta collegii opificii vel mercatorii, et hinc
 intelligimus, eam etiam illiciti collegii sociam esse posse,
 et sub membris eius, quod appellatione Banden vel
 Rotten significamus, comprehendi. Neque enim malis
 propositis est libera, immo saepe majore cupiditate lu-
 crum capiendi, ac masculus, flagellatur foemina, eaque
 neque consilio idoneo neque vi destituta, quam ob cau-
 sam non est, cur ipsam rapinae incapacem judicemus.
 Neque obstat, in legibus earum expresse non fieri men-
 tionem, veluti in art. 126. C. C. C. solum vocabulum
 Rauber, occurrere, atque regulam iuris communis ex
 l. 1. π . de verb. signif. foeminam sub appellatione mas-
 culi venire, in causis criminalibus ob strictam earum in-
 terpretationem merito pati exceptionem, ita vt in his
 foemina

foemina non videatur comprehendi in verbis legis in masculinum sexum conceptis. Crediderim potius, nihil interesse, si res nostra lucri faciendi causa dolo malo auferatur, vi personae illata, auferat eam masculus an foemina. Etenim nec hoc distinguitur, vtrum masculo an foeminae violenter res sit erepta. Certe nulla idonea differentiae ratio reddi potest, sed eadem vis, eadem securitatis publicae violatio cernitur. Iuvat quoque, quod ad Saxoniam, sententiam meam Mand. de anno 1719. et inprimis Mand. de anno 1753. §. 3. vbi legislator generalem sanctionis rationem reddit his verbis: Weil durch dergleichen Einbrüche oder Raeubereyen nicht nur der öffentliche Land- und Hausfrieden gebrochen wird, sondern auch viele ihres Vermögens beraubet und einige um selbiges anzugeben bis auf den Tod gepeiniget, geschlagen, und verwundet auch wohl gar wirklich getödtet worden, so sollen diejenigen (hic non distinguitur inter masculum et foeminam) welche bey dergleichen That und Rotte angetroffen — ohne Unterschied ob sie solche selbst verübt oder nur auf der Wache gestanden, ingleichen ob sie etwas von dem Raube genossen oder nicht, von dem Leben nach Beschaffenheit derer vorfallenden Umstaende durch den Strang oder das

das Rad gestraft werden. Iam, cum haec mandata etiam in Rescripto supra laudato citentur et confirmentur, eo minus dubii relictum esse potest, quin poena foeminis eadem, quae masculis, in hac causa sit irroganda. Equis caveat, ut tres mulieres aliquando societatem ineant, ut rapinam faciant! Recte igitur Mylius jamjam ad Beyerii delineationem jur. crim. Pos. 12. et 13. foeminas rapinae capaces judicavit, quem et alios esse securos videmus. Nunc autem, quod ad uxorem attinet, quae cum marito rapinam commisit, videtur ea excusatus peccasse, si id quidem iussu factum sit mariti. At enim vero idem laudatus Mylius praejudicio confirmavit, uxori non prodesse, si iussu mariti, etiam invita, in crimine rapinae auxilium praebuerit. Ex praemissis igitur concludo, etiam eum, qui filii et uxoris opera in exercenda rapina utitur, poena ordinaria plecti posse, eique parum prodesse, si dixerit, se non coadunatis hominibus, mit Banden oder Rotten, rapuisse, sed familiae solum operam adhibuisse. Quis enim non animadvertit, hoc casu familiam, alias societatem licitam, ob finis mutationem in collegium illicitum degenerare. Caeterum rapinam ab vno vel duobus raptoribus commissam gladio cum impositione in rotam post mortem coerceri, luculenter probavit Ill. Pauli in Diff.

B

de

de vera rapinae indole, ejusque ex principiis Iur. Sax.
Elect. coercitione Vitemb. 1777.

Obf. II.

*Puella propterea, quod stuprum perpeffum, five voluntarium,
five violentum fit, judici non indicaverit, jure
ffricto poena affici nequit.*

Refert Mylius in addit. ad Beyeri delineationem jur.
crim. art. C.C.C. 131. Pof. 28. puellae, quae infantem
mortuam ediderat, ob folam occultationem et fepultu-
ram privatam a fcabinis Lipsienfibus perpetuam relega-
tionem fuiffe dicitatam. Sed addit, hanc fententiam
ipfi nimis rigorofam videri. Et profecto quidem. Ne-
mo enim alterius delictum regulariter denunciare tene-
tur, propterea, quod fcientia non noceat, idque tam
juri communi, quam canonico confentaneum eft, I. pr.
D. de furtis, l. 50. D. de R. I. c. 2. X. de accuf. Multo
minus quis proprium crimen fponfe indicare tenebitur.
Quoniam igitur lex praeceptiva deeft, puella quoque,
quae ftuprum, five voluntarium, five violentum, paffa
tacuit, ob filentium puniri nequit. Tunc fane folum in
crimen

crimen incidimus, quando omittimus, quae lex jubet,
 vel facimus, quae lege prohibentur. Reddi itaque ra-
 tio nequit, quod debeat a iudice poena stupratae foemi-
 nae ob neglectam denunciationem augeri, cum ipsi nec
 duriores nec mitiores lege esse liceat. Provocabis forte
 ad C. C. C. art. 35. et praesertim ad art. 131. vbi impera-
 tor statuit, foeminam, quae clam et remotis peperit ob-
 stetricibus, si partus postea mortuus reperiatur, posse
 torqueri, ergo ex occultatione vteri proxima de facto
 infanticidio indicia proficisci, quod etiam comprobant
 interpretes: Heil jud. et def. cap. 5. §. 27. At si verba
 art. cit. paulo attentius ponderemus, ibi nihil praecipitur,
 quam ut iudex, modo circumstantiae aliae id non
 dissuadeant, foeminam, quae clam peperit, cujusque
 partus non vivus existit, tormentis subicere queat. Con-
 tinet igitur art. all. normam, quam iudex in iudicando
 sequi debet, neutiquam vero ibidem foeminae partu-
 rientes, adhibito obstetricum auxilio partum edere, ju-
 bentur. Aliud sine dubio dicendum erit, si de prudentia
 sermo sit. Sed quod prudentiae est, non semper
 juris est, neque ob indicia quis poena aliqua afficiendus,
 praesertim, quoniam, quae huc referuntur, saepius pro-
 ficiscuntur ex imprudentia. Quod tandem ad vi supra-
 tam

tam attinet, eam fidem non mereri, putabimus forte, si ex intervallo temporis, se vi ad stuprum committendum esse coactam, alleget, vti saltim sentit Mylius ad Beyeri Delineat. jur. crim. l. c. Pos. 13. Ego vero, neque hanc opinionem lege niti, neque semper prudentiae respondere, vt, quam passa est, vim, mulier pro-palet, contendo. Placet enim mihi philosophia Kressii, qui in commentario ad C. C. C. art. 119. §. 5. N. 2. haec: *Quid, scribit, si foemina casta, honesta in loco remoto, ubi de actu nulla probatio haberi potest ab homine nullius frugis, fugitivoque violentiam passa, quam prae nimia pudicitia et exinde meruendo diverso hominum iudicio, nubendi conditionem amittere verita, siluit, se non praegnantem esse rata, an hoc silentio sibi praedudicabit? Quae cum sint verissima, nimis durum foret, si id silentium, pudicitiae pariter, atque spei comitem, poena haberemus dignum.*

Obf.

 Obs. III.

*Foemina, cui competit jus patronatus ecclesiae, cum alicui col-
lationem muneris sacri absque curatore promisit, quod deinde
in tertium aliquem collocaverit, a priore ad interesse conveniri
nequit, si de promissione sua consistorium ecclesiasticum
certius non fecerit.*

Promiserat aliquando homini cuidam foemina, quae
in quodam loco jure patronatus gaudebat, velle, si of-
ficiū pastoris ecclesiae vacaret, id in ipsum conferre,
non tamen consentiente curatore. Vacabat munus. Illa
vocabat alium. Quamobrem actionem ad id quod inter-
est, is, cui promissum erat munus sacrum, praeparabat.
Equidem autem nego, ipsi actionem hanc dandam esse.
Et ne habebit quidem, puto, hanc actionem, si promif-
sum a masculo veniret, cujus rei argumenta deinceps
propositurus sum, multo igitur minus, cum id foemina
sine curatoris consensu promississet. Scilicet quodlibet
pacti objectum arbitrio et liberae dispositioni pacifcen-
tium subesse, et pactum, in quo objectum non a mea,
sed potius a voluntate tertii dependet, obligationem haud
producere, expedita ipsisque artis nostrae tironibus no-
tissima res est. Non desunt leges, quibus hoc firmatur.
Huc inprimis spectat l. fin. C. de pactis, vbi ipsa Iustiniani

verba haec sunt: *Iubemus etenim, neque donationes aliarum rerum, neque hypothechas penitus esse admittendas, neque alium quenquam contractum rerum alienarum; cum in alienis rebus contra domini voluntatem aliquid fieri, vel pacisci, secta temporum nostrorum non patitur.* Postremis verbis clare indicatur, nullum pactum, nullum contractum rerum alienarum vim obligatoriam habere. Accedit adhuc ad stabiliendam meae opinionis auctoritatem et hoc non contemnendae legis argumentum §. 3. Inst. de invt. stipulat: *Neminem alium ex sua promissione obligare posse.* Ex his satis perspicuum est, promissionem, in qua factum alterius scienti promittitur, non valere. Eandem quoque opinionem defendit meritissimus de jure nostro *Leyferus* in specim 521. m. 7. in quo, illum, qui factum alienum promittit, nec de jure civili, nec de jure naturali obligari, contendit, atque ad hanc opinionem demonstrandam utitur argumentis satis solidis. Non esse supervacaneum, ejus verba hic adscribere, credo, quae sunt haec: *De jure civili certum est, non obligari eum, qui alium daturum facturumve quid promittit, sed nec jure naturali secus est. Nam dum aperte de altero loquor nec quidquam de meo admisceo, aperte satis prae me fero, me mihi necessitatem nullam imponere velle. Alter paciscens ergo, qui*
fide-

*fidejussionem, vel evictionis praestationem a promittente exigere
 voluit, mentem clarius exprimere debuit, et quia id non fecit,
 damnum, si quod patitur, imprudentiae suae imputet.* Pro-
 missionem autem collationis muneris sacri talem esse, quae
 factum tertii requirit, v. g. Consistorii, et parochianorum,
 quis est, qui nesciat. Quum ita consensus Consistorii et
 parochianorum in collatione muneris sacri necessarius sit,
 exinde colligimus, talem promissionem sine consensu con-
 sensu Consistorii, et parochianorum iniri nullam vim
 habere. Quod autem ad nostram Saxoniam attinet, eo
 magis in eum modum statuendum erit, quo luculentius
 nostrae leges foeminis, sive solutis, sive nuptis, pactum
 super rebus immobilibus sine curatore inire prohibent.
 Hoc testantur tres leges clarissime, scilicet Ius Prov. Sax.
 Lib. I. art. 45. const. Elect. Sax. p. II. const. 15. et manda-
 tum regium von Verschreibung und Obligation derer
 Weibesperonen de anno 1722. Ius patronatus autem
 reale, et ejus exercitium rebus incorporalibus et, praeser-
 tim quoad inhaerentem, rebus immobilibus esse annume-
 randum, apparet ex c. 21. et 36. X. de jure patronatus,
 quamobrem magni nominis Icti, inter quos Krausius in
 Diff. de concione docimastica §. 15. praeprimis nominari
 meretur, contendunt, mulierem Saxoniam in exercitio
 juris

juris patronatus sine curatore sexus nihil recte agere. Cui accedit, jus defensionis et tutelae cum jure patronatus conjunctum esse, vti docet Wesenbeck in conf. 48. N. 3. et 14. Mulieri autem soli tutelam et defensionem ecclesiae committere, cum ipsa ob imbecillitatem sexus subiecta fit tutelae, et praecipuum juris mereatur auxilium, juri minime videtur consentaneum. Si itaque hoc verum est, rem habemus expeditam, et extra omnem dubitationem jam posita mea sententia est. Quoniam autem leges etiam ecclesiasticae huic sententiae favent, de quarum auctoritate in rebus ecclesiasticis inter omnes constat, operae pretium erit, vt illas quoque addam, quo haec, quae jam scripsi, magis confirmentur. Prima lex est c. 5. X. de jure patronatus, vbi verba sic fluunt: *antequam praesentatio per dioecesanum episcopum approbetur ratum non est, quod ab patrono fuerit inchoatum*, altera autem, c. 24. X. de jure patronatus: *Laicus patronus in sua praesentatione ante institutionem episcopi variare et poenitere, ac mutata voluntate alium praesentare potest*. Clarissima sunt horum legum verba, vt nulla interpretatione amplius indigeant. Nimirum, quod in hac causa maximum est, non a sola vocatione hoc dependet, vt quis sacro fruatur munere, sed potissimum a confirmatione superioris ecclesiastici, quam aliquando dene-

denegari, experientia docemur. Non est opus, vt haec pluribus probentur, sed tantum in transitu quasi regulam vsu et sermone tritam, attingo: *Pacta privatorum jura ecclesiae non laedant* vide c. 7. X. de pactis. Verum neque hoc transire possum, damnum ex eiusmodi promissione non adimpleta alteri datum incertum esse, et nullo modo accurate determinari posse. Reditus enim clerici plerique sunt inaequales, vt sportulae, quae occasione confessionis, baptismatis, funerum, et nuptiarum clerico dantur, quae etiam saepius reliquos redditus quantitate superant, sunt inaequales, vt aliter vix esse possit, quam quod damnum maneat in incerto. E quibus omnibus adparet, solam foeminae collationis muneris sacri promissionem ad actionem ad interesse instituendam imprimis in Saxonia Electorali non sufficere, sed curatoris consensu, et simul, vt Consistorium ecclesiasticum et parochiani consentiant, opus esse. Caeterum in hanc ipsam, quam defendi, sententiam Ill. Ord. Iurid. Wittenb. hoc ipso, quo vivimus, anno respondisse audivi.

C

Obf.

Conductor, ut sumtu suo infumibulum purgetur, curare debet.

Ambigua sane videtur quaestio, utrum conductor infumibulum sive fumarium domus conductae suis sumtibus purgare teneatur. Hoc tamen prius moneo, me in hac causa non agere de eo, quid consuetudinis sit, aut experientia doceatur, sed, quid cum juris conveniat analogia. Consuetudinem enim negativae hujus quaestio- nis decisioni favere, lubentissime concedo. Imo id ipsam auxilium inveniri videtur in legibus. Ita enim in l. 55. §. 2. D. locati. Paulus tradit: *In conducto fundo si conduc- tor sua opera aliquid necessario vel utiliter auxerit, vel aedifi- caverit, vel instituerit, cum id non convenisset, ad recipienda ea, quae impendit, ex conducto cum domino fundi experiri pot- est.* Item Labeo in l. 53. D. locati scribit. *Quidam in muni- cipis balneum praestandum annuis viginti nummis conduxerat: et ad refectionem fornacis, fistularum, similiarum rerum, centum nummi ut praestarentur ei, convenerat, conductor centum num- mos petebat; ita ei debere, si in earum rerum refectionem eam pecuniam impendi satisdaret.* Hae vero leges, si earum te- norem accurate investigemus, nihil disponunt, quam ut conductor, rem conductam suis sumtibus reficere, non teneat-

teneatur, ipſique contra locatorem competat actio, ſi ſuis impenſis rem conductam reſecerit. Aliud autem eſt aedificium reſicere, aliud fiſtulas fumum educentes purgare. Reſectio enim ſupponit vitia, quae in ſubſtantia rei conductae occurrunt. Quis autem fuliginem a fumo relictam ad vitia aedificii referat? Quod ſi haec adſeras, nullum aedificium ſine vitiiſ vnquam videbis. Nemo potius aedificio tanquam bonus paterfamilias, niſi purget aedificium, vii poteſt. Iam conductor, qui tenetur, vt culpam leuem praestet, vt bonus paterfamilias aedificio conducto vti debet. Pro diligentia autem, quam quis ex legis diſpoſitione adhibere debet, nihil poteſt peti. Ea etiam, quae obſervanda eſt, diligentia ſi omittatur, hoc efficiet, vt conductor ſit incendii reus, ſi ex ejus negligentia incendium ortum, quod facilius oritur, ſi infumibulum non purgetur. Quantum eſſet onus locatoris in ea ſpecie, cum ſaber domum, in qua opificium ſuum exercet, conduxerit, qui, vt ſcilicet ignem fere nunquam, ne per aeſtatem quidem, delet, ſi locator, vt infumibulum interpurgiret, obligaretur. Neque vero dubitatur, quin conductoris ſit officium, vt hypocaustum ipſe a fordibus purget, vel per famulitium ſuum, vel, quod idem eſt, ſuis ſtantibus purgari curet. Neque id in dubium puto vocari, conductorem

rem obstringi ad tollendos cineres e fornace. Nunc autem eandem rationem esse in purgatione fistulae fumo educendo destinatae, quae est in his, nemo non videt. Scilicet, ut rectissime scribit, qui consentit mecum, Bergerus in Oec. Iur. pag. 689. purgatio infumibuli ad impensas fructuum est referenda, qui fructus in calefaciendo et coquendo cibos consistunt. Nec id aliquo modo negari poterit, cum alia etiam commoda conductor ex illo receptaculo habere possit. Quis enim erit, qui non videat, fructum exinde conductorem capere, si farcimina (quorum usum quatenus ex sanguine consistunt Imperator Leo in Nov. 58. interdixit) vel carnes conservationis causa in infumibulum suspendat. Ut tandem aliud, quod simile est, addam, nemo est, qui nesciat, mercedem, quam illi, qui agrum colunt, semina spargunt atque fructus colligunt, accipiunt, non a domino, seu a locatore fundi, sed a conductore, qui illorum hominum opera vitur, praestari. Simili modo, etiam si fumarum rarissime ab ipso possessore purgentur, nisi admodum sint humilia, ut exiguo labore in pristinum restituantur statum, adeoque operaturatur possessor eorum, qui sibi per talem purgationem victum quaerunt, cum singularis officii speciem praeferrant, tamen merces pro his operis data repeti non poterit.

Wittenberg Diss. 1790

vol 18

f

ULB Halle 3
003 769 283

sb.

8
7
6
5
4
3
2
1
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
Centimetres
Inches

Farbkarte #13

B.I.G.

Ab. 1777.

8/

1790 4a

S IVRIS CONTROVERSI

QV AS

AESIDE

DDOFR. CHRISTIANO
GELIO

CVR. PROV. ELECT. CONSIST.
RD. ICTOR. VITEB. ITEM IV.
N LV SAT. INFER. MARCH.
SSESSORE.

BR. A. C. R. MDCCLXXXX.

L. Q. C.

NSVRVS EST

VCTOR

S SALOMO WEISS

ENHEINA MISN.

TEBERGAE,

TZSCHIEDRICHII.